

Se mitä näemme riippuu arvoistamme

Työ, taloudellinen panostus, perintömme.

Leppävirran rakennusinventoinnit

Arto Savolainen
2006

RAKENNUSKULTTUURIN INVENTOINTI LEPPÄVIRRALLA 1985-2006

Ensimmäinen kuntakohtainen rakennusinventointi Leppävirralla suoritettiin 1985. Inventointi käsitti 80 kohdetta ja sen suoritti Jouko Laitinen

Seuraava laajempi inventointi suoritettiin 1990.
Inventointi käsitti lähes 150 kohdetta ja sen suoritti Tarja Itkonen.

Näiden lisäksi täydentäviä inventointeja on suoritettu vuosina 1993, 1995 ja 1998 eri tekijöiden toimesta.

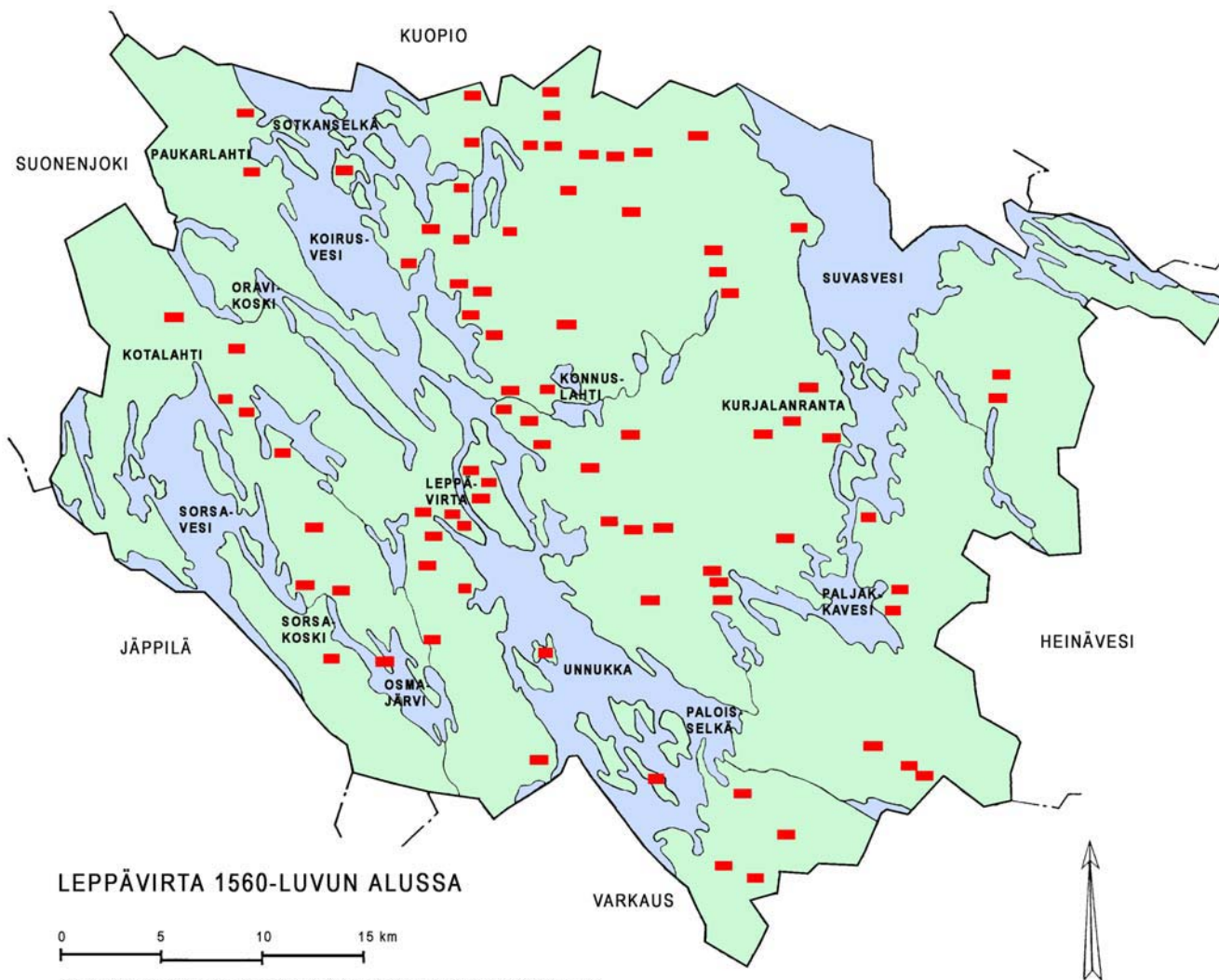
Sorsakosken kulttuuriympäristöohjelma on laadittu 1997 ja sen laati Sirpa Sivonen.

Varkauden ja Leppävirran kulttuuriympäristön hoito-ohjelma on laadittu 2001 ja sen laati Tapani Rauramo.

Rakennusinventointien päivitys ja täydentävät inventoinnit käsittäen 65 kohdetta sekä kaikkien inventointien koostaminen sähköiseen muotoon toteutettiin 2005-2006 ja sen suoritti Arto Savolainen.

Leppävirralla on inventoitu yhteensä 340 kohdetta ja aluetta

Rakennusinventointi on tämän päivän historian tallentamista!

Karttapohjana tässä yhteydessä on käytetty Leppävirran kirjan karttaa, sivu 19;

Leppävirran talojen sijainti 1560-luvun alussa. (Soininen, Arvo M., Pohjois-Savon asuttaminen ..., Liitekartta II; VA 6331 a-b, 8644 sekä V.A Leppävirran pitäjänkartta vuosilta 1751-52, kuva 73/1-6) - Piirt. Pertti Salo 1967, JYY.

Leppävirran asutushistoriaa

Ensimmäiset kirjalliset tiedot Leppävirran seudun asukkaista löytyvät Savon vanhimmasta veroluettelosta vuodelta 1541. Ensimmäiset varsinaiset ja kiinteät asuintalot ovat luultavasti syntyneet kuitenkin jo 1400-luvun lopulla. Asutuksen leviämiseen salomaille tuona aikana vaikutti osaltaan viljelytekniikkana käytetty kaskeaminen, mikä enteili eräkauden loppumista.

Tihein asutusryhmä 1560-luvulla sijaitsi nykyisen kirkonkylän seudulla, jossa oli yhdeksän taloa verrattain lähellä toisiaan.

Oman leimansa varhaiseen asuttamishistoriaan tuovat rajankäyntiin ja vihollisuuksiin liittyneet asumusten hävittämiset.

Kulttuuriympäristö

Mikä on kulttuuriympäristö?

Kulttuuriympäristöllä tarkoitetaan ihmisen käyttämää, hoitamaa, rakentamaa tai muuten muuttamaa fyysistä ympäristöä, jonka maisemakuvassa ihmisen toiminnan jäljet näkyvät. Vastakohtana kulttuurimaisemalle on luonnon-ympäristö. Ihmisen toiminnan voimakkuus ja laatu maisemakuvassa vaihtelevat voimakkaasti. Puhdasta luonnonympäristöä on Suomessakin nykyään vähän.

Kulttuuriympäristön käsite ei sinällään sisällä arvolatausta.

Kulttuuriympäristöä on niin kaupunkilähiö, viljelty jokilaakso, esihistoriallinen hautaröykkiö kuin sorakuoppa. Usein kulttuuriympäristöstä puhuttaessa tarkoitetaan kuitenkin nimenomaisesti kulttuurihistorialliselta kannalta arvokasta kulttuuriympäristöä.

Se millaisena kulttuuriympäristö koetaan ja mitä siinä nähdään riippuu pitkälti katsojasta. Esimerkiksi ulkopuolinen näkee maiseman eri silmin kuin ihminen, joka on asunut alueella koko ikänsä.

Arvokkaiden kulttuuriympäristöjen säilyttämistä pidetään nykyään yleisesti tärkeänä. Maisemakuvaa on kuitenkin harvoin mahdollista pitää täysin muuttumattomana ja saada näin ikään kuin aika pysähtymään. Sen sijaan on mahdollista säilyttää arvokkaaksi määritellyn kulttuuriympäristön olennaisimmat piirteet ja toimia niin, etteivät ympäristön uudet elementit ole voimakkaassa ristiriidassa vanhojen kanssa.

Teksti; <http://www.pohjois-savonmuisti.fi>

Rakennettu ympäristö

Rakennettuun ympäristöön kuuluvat ihmisen tekemät mitä moninaisimmat rakennelmat, esimerkiksi yksittäiset rakennukset, kylät, kaupungit, tiet ja sillat. Rakennettu ympäristö on pitkän kehityksen tulos. Pohjoissavolaisestakin maisemasta löytyy helposti esimerkkejä hyvin monenlaisesta rakentamisesta yli kahdensadan vuoden ajalta.

Osana elämää rakennetut ympäristöt ovat koko ajan alttiina muutoksille. Rakennettua ympäristöä ei pitäisi katsoa pintapuolisesti vain nykypäivän lähtökodista, vaan ymmärtää ne kehitysvaiheet, joiden tuloksena se on muotoutunut. Ympäristö, jossa näkyy alueen historia, edesauttaa ihmisten viihtymistä ja paikallisen identiteetin syntymistä. Kulttuurihistorialliselta kannalta arvokkaita voivat olla yksittäisten rakennuskohteiden lisäksi niin samanaikaisesti syntyneet yhtenäiset rakennuskokonaisuudet kuin alueet, joiden rakennuskanta koostuu hyvin monen ikäisistä elementeistä.

Teksti; <http://www.pohjois-savonmuisti.fi>

Kuopiossa ensimmäinen läänikohtainen inventointi valmistui v. 1977 ja siinä on 477 kohdetta. Osa kohteista on merkitty suojelumerkinnällä vahvistettuihin seutukaavoihin. Inventoinnin toteutti seutukaavaliitto yhdessä maakuntamuseon, taidetoimikunnan ja maakuntaliiton kanssa.

Kuntakohtaisia inventointeja oli tehty jo aikaisemmin, mutta järjestelmällisemmin työ aloitettiin kuitenkin vuonna 1985 uuden rakennussuojelulain tultua voimaan. Ensimmäinen kuntainventointi valmistui Varkaudessa vuonna 1980. Nyt inventoinnit on koko kunnan osalta tehty 23 kunnassa. Inventoinnit on suoritettu yleensä kesäisin opiskelijatyövoimin. Työhön on käytetty keskimäärin kaksi kesäkautta. Inventointeja on ohjannut läänin kulttuuriympäristöhoidon yhteistyöryhmä, joka on järjestänyt myös vuosittain koulutustilaisuuksia inventoijille.

Tähän mennessä Pohjois-Savossa on inventoitu n. 4300 rakennusta, josta 1/4 on kaava-alueella ja 3/4 haja-asutusalueella. Viimemainitut ovat pääosin maatilojen päärakennuksia pihapiireineen. Maaseudun rakennus-perinnettä edustavat lisäksi, vaikkakin harvalukuisina, kartanot ja torpat. Myös ns. kylmät tilat edustavat maaseudun kulttuurihistoriaa.

Inventointien tulisi kuulua osana yleiskaavan perusselvityksiin.

Pohjois-Savossa on jäljellä ennen v. 1940 rakennettuja rakennuksia 15 % nykyisestä rakennuskannasta. Inventoitujen rakennusten lukumäärä vaihtelee kunnittain 50 ja 700 välillä. Lukumääräerot johtuvat kuntien koosta tai inventointityöhön käytettävissä olleista resursseista. Inventoinneissa on pyritty mahdollisimman laajaan kartoitukseen, jotta vielä jäljellä olevista kohteista saataisiin kuva kunnan ja koko alueen taloudellisesta ja muusta yhteiskunnallisesta kehityksestä.

Pohjois-Savo on ollut ja on edelleen maatalousvaltainen alue ja se näkyy myös inventointien tuloksissa. Maatalouteen liittyviä rakennuksia on inventoiduista rakennuksesta yli puolet. Tavoitteena on ollut saada kuntaa kohden 5 - 10 maatilan rakennusryhmää inventointeihin ja sen jälkeen korjauksen piiriin ja se tavoite näyttää toteutuvan. Sen sijaan vanhemman rakennuskannan, torppien ja erityisesti savupirttien löytäminen on tuottanut ongelmia. Uhanalaista rakennuslajia edustaa myös ns. kylmien tilojen kohteet, jotka ovat tyypillisiä Pohjois-Savolle sodanjälkeisessä rakentamisessa. Kirkonkylien ja kaupunkien reuna-alueille rakennetut rintamamiesasuntoalueet ovat säilyneet suhteellisen hyvin ja pääosin niistä on tullut peruskorjattuina arvostettuja asuntoalueita. Pensasaitoineen ja täyteen mittaansa kasvaneine puineen ne muodostavat arvokkaita miljöökokonaisuuksia.

Maatalouselinkeinon liittyvistä rakennuksista meijerit ja myllyt ovat myös alkuperäisessä muodossaan vähissä. Pieniä tilakohtaisia vesimyllyjä on jonkin verran korjattu, mutta kylä- tai kuntakohtaiset myllyt ovat suurelta osin joko tyhjillään tai purettu. Meijerit ovat tyypillisin ryhmä rakennuksia, joita tuotannon tehostamisen myötä on moneen kertaan laajennettu ja kiristävässä kilpailussa jouduttu lopulta sulkemaan. Useille meijereille on löytynyt uutta käyttöä työ- tai palvelutiloina.

Maatalouteen liittyvä Pohjois-Savon melko harvalukuinen kartanokulttuuri on säilynyt melko hyvin ja rakennukset ovat koostaan huolimatta pidetty hyvässä kunnossa. Osittain käyttötarkoitus on muuttunut (Salahmin kartano, Rautalampi Karjalankartano). Kartanoksi luokiteltava Itikan tilan päärakennus Peltosalmella on suojeltu rakennussuojelulailla. Teollistumisperinteestä kertovia ruukkeja on Pohjois-Savossa useampia.

Kirkonkylien rakennuskannan muuttuminen on ollut keskustojen osalta melko totaalista. Kaupalliset rakennukset ovat muuttuneet tasakattoisiksi marketeiksi ja vain siellä, missä keskustan painopiste on muuttunut uuteen paikkaan on vanhaa rakennuskantaa on

ainakin osittain säilynyt (Lapinlahti, Nilsia, Kiuruvesi). Pankkien suhteellisen hyväkuntoisiakin rakennuksia purettiin ja pankkikriisin seurauksena etsitään nyt uusille tyhjilleen jääneille rakennuksille käyttäjiä. Sama koskee usein myös ylimitoitettuja valtion ja kuntien virastotaloja.

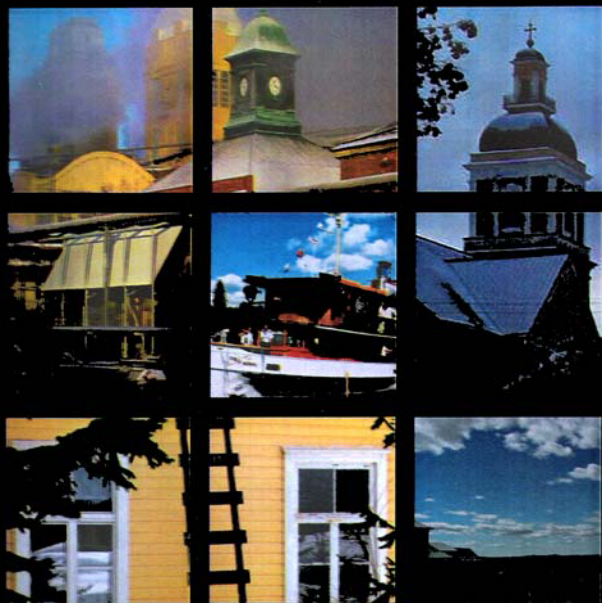
Kirkot ovat säilyttäneet paikkansa kyläkuvassa ja kirkkojen ympäristökin ovat säilyneet melko hyvin siitä huolimatta, että uusittu taajamatieverkko usein sivuaa juuri kirkkorakennuksia. Pappilat ovat sen sijaan papiston kokonaispalkkaukseen siirtymisen jälkeen jäämässä pois alkuperäisestä käyttötarkoituksestaan. V. 1994 tehdyn selvityksen mukaan läänin 77 pappilasta oli osassa käyttötarkoitus muuttunut tai muuttumassa. Alkuperäisessä käytössä pappilana oli kolmasosa, vaikka 73 % pappiloista on edelleen seurakuntien omistuksessa. Kokonaan tyhjiillään oli yksi pappila.

Kaupungeissa keskusta-alueiden muuttuminen on ollut myös rajua. Lopputulosta on kuitenkin pitänyt kirkonkylä paremmin koossa säännöllinen, yleensä ruutukaavoitettu katuverkosto ja ainakin osittainen kiinnipitäminen yhtenäisyyden vaatimuksesta ja ns. räystäyslinjasta. Kuitenkin esim. kaupan vaatimus sijoittaa toiminnot kadun tasoon yhteen kerrokseen on tuonut ikäviä aukkoja keskeiseen kaupunkikuvaan (Iisalmi, Suonenjoki, Kiuruvesi).

Kaupunkikeskustan puiset asuntoalueet ovat muuttuneet lähes kauttaaltaan kerrostalo-alueiksi, joilla erityisesti elementtitalot rumentavat näkymiä. Kuopiossa on saatu ns. kaavallisella suojelulla muutamia ruutukeskustan puutaloja säilymään asutuskäytössä. Varkaudessa puunjalostusteollisuuteen liittyvä Kosulanniemi johtajien huvila-alueena ja Kommilan muutama työväen asutokortteli on säilynyt, vaikkakin kovan kädenväännön tuloksena. Alueet muodostavat erinomaisen parin kaupungin sosiaalisesta kerrostumisesta ja asumisenhistoriasta.

Teksti; <http://www.pohjois-savonmuisti.fi>

Tapani Rauramo

VARKAUDEN JA LEPPÄVIRRAN KULTTUURIYMPÄRISTÖN HOITO-OHJELMA

2001

Kulttuuriympäristön hoito-ohjelma on tehty Varkauden kaupungin ja Leppävirran kunnan alueille. Sorsakosken taajamasta on jo aikaisemmin tehty kulttuuriympäristön hoito-ohjelma, joten sitä ei tässä ohjelmassa käsitellä. Hoito-ohjelman teon ovat rahoittaneet Varkauden kaupunki, Leppävirran kunta ja Euroopan aluekehittämisrahasto EAKR.

Kulttuuriympäristön hoito-ohjelma on tarkoitettu tukemaan kuntia ja kuntalaisia kulttuuriympäristön hoidossa ja päätöksenteossa. Se on jatkoa kuntien 1980-luvulla käynnistämälle inventointi- ja seurantatyölle. Kulttuuriympäristön muutokset rakennemuutoksen myötä vaativat erityisen huomion kiinnittämistä kulttuuriarvojen ylläpitämiseen. Hoito-ohjelma pohjautuu kunnissa tehtyihin rakennusperinnön inventointeihin, Museoviraston ja Ympäristöministeriön selvitykseen valtakunnallisesti merkittävistä kulttuurihistoriallisista ympäristöistä, Ympäristöministeriön maisema-alue työryhmän mietintöön valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista, Pohjois-savon perinnemaisemainventointiin sekä kuntien historioihin ja muihin tehtyihin selvityksiin.

Hoito-ohjelman pääpaino on inventoidussa kulttuurihistoriallisessa merkittävissä rakennuskohteissa, joiden joukosta yksityiskohtaiseen tarkasteluun on valittu hoito-ohjelman tekijän mielestä erityisen mielenkiintoisia kohteita sekä sellaisia kohteita joiden säilymiselle on uhkia, esimerkiksi kaavoitustilanne tai rakennusten hoitamattomuus.

Tavoitteet

- edistää kulttuuriympäristön hoitoa
- tuoda esille asioita, jotka edistävät kulttuuriympäristön arvon säilymistä
- selvittää Varkauden ja Leppävirran kulttuuriympäristön nykytilanne
- ottaa entistä paremmin huomioon arvokas kulttuuriympäristö paikallisine erityispiirteineen maankäyttöä ja rakentamista suunniteltaessa, vanhoja rakennuksia korjattaessa sekä uusia rakennettaessa.
- antaa suuntaa antavia kunnossapito- ja korjausohjeita sekä suosituksia kulttuuriympäristön vaalimiseksi
- luetella lähteitä, joista on mahdollista hakea taloudellista tukea kulttuuriympäristön hoidon kustannuksiin
- selvittää kaavoitustilanne inventoitujen kohteiden osalta sekä esittää kehittämissuosituksia ja kulttuuriympäristön säilymisen kannalta tarpeellisia kaavamuutossuosituksia
- että kulttuuriympäristön hoito-ohjelmaan sisältämä tieto on helposti sekä viranomaisten, että kansalaisten saatavilla

Tiivistelmä kulttuuriympäristön hoito-ohjelmasta, teksti Tapani Rauramo.

	Leppävirta	Kuopio	Varkaus	Tuusniemi	Suonenjoki	Karttula
Asukasluku	10 900	90 700	23 900	3 000	7 700	3 500
VALTAKUNNALLISET SELVITYKSET						
Kansallismaisemat	ei ole	ei ole	ei ole	ei ole	ei ole	ei ole
Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet	2	1	ei ole	ei ole	ei ole	ei ole
Maisemakokonaisuudet/maakunnallisesti arvokkaat kohteet	ei ole	ei ole	ei ole	ei ole	ei ole	ei ole
Maisemanähtävyydet/maakunnallisesti arvokkaat kohteet	ei ole	1	ei ole	ei ole	ei ole	ei ole
Perinnemaisemat	ei ole	1	ei ole	ei ole	ei ole	ei ole
Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt	8	12	11	3	7	2
Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat teollisuusympäristöt	1	1	1	ei ole	ei ole	ei ole
Lain nojalla suojellut ja rauhoitetut kohteet	ei ole	ei ole	ei ole	ei ole	ei ole	ei ole
Luonnonsuojelulain nojalla rauhoitetut luonnonmuistomerkit	8	19	2	4	15	15
Rakennussuojelulain nojalla suojellut rakennukset	ei ole	1	ei ole	ei ole	ei ole	ei ole
MAAKUNNALLISET SELVITYKSET						
P-Savon Seutukaavaliiton rakennuskulttuuri-inventointi 1977	43	113	20	12	19	17
Pohjois-Savon vanhat vesirakenteet	3	2	ei ole	ei ole	2	1
Kuopion läänin pappiloiden toimenpideohjelma	8	12	2	1	5	3
P-SAVON PERINNEMAISEMAT, INVENTOINTI 1998						
- Valtakunnalliset	1	ei ole	ei ole	ei ole	ei ole	ei ole
- Paikalliset:	29	9	ei ole	8	4	2
- Maakunnalliset	13	6	ei ole	2	2	2
PAIKALLISET SELVITYKSET						
Rakennusperinnön inventointi, kohdelukumäärä yhteensä	340	966	284	134	115	135
Yleiskaavat ja osayleiskaavat /suojellut rakennukset	90	346	84	75	1	45
Asemakaavassa suojellut rakennukset	4	81	60	ei ole	14	4
Rakennuskulttuurijulkaisu	ei ole	5	1	ei ole	ei ole	ei ole
Kulttuuriympäristön hoito-ohjelma, valmistumisvuosi	2001	1995	2001	ei ole	2001	ei ole

LEPPÄVIRTA, valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt

1. Leppävirran kirkko ympäristöineen

- kivikirkko, 1841-46
- kanttorila, 1913
- pitäjänmakasiini; kotiseutumuseo, 1848

2. Leppävirran kirkonkylän ranta-alue

- Alapihan päärakennus, 1860
- Toivolan nikkarityylinen hirsihuvila, 1890-luku
- Ukkolan päärakennus 1800-luku, aitat, 1800-luku, navetta 1920-luku

3. Nikkilänmäen museotie

- yksityistie 1600-luvulta, 2,4km pitkä museotie

4. Sorsakosken teollisuusmiljö

- hienotaetehdas, 1819
- alaverstas, 1891
- voimalaosa, 1911
- hienotaeverstas, 1897
- työkaluosasto, 1909
- kerhorakennus, 1800-luvun loppu
- Kellotalo, 1910
- Seuratalo, 1902
- työväen asuntoalueet, 1910-30- luvuilta ja 1950-luvulta
- Lähteenkorvan asuinkasarmi, 1916
- Haringinlahden tila

5. Konnuksen kanavat

- vanha sulkukanava, 1836-41, 1865-68
- uittosulku, 1917-19
- uusi uittosulku, 1968-73

6. Mustinmäen mäkikyläasutus

- Mustiala, Etelätalo, Ilola, Ollila

7. Kotalahden kaivoskylä

- nikkelikaivos perustettu 1959

8. Paukarlahden kylä

- Kievari, Jussilan pihapiiri, Kivelänharjun pihapiiri, Ristolan pihapiiri, Seuratalo

Teksti; Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt, Museovirasto, Ympäristöministeriö 1993

Oravikosken kaivostaajaman alueinventointi 2006

Valtakunnallisesti merkittävän Oravikosken kaivostaajaman alueinventointi toteutettiin tavanomaista laajempaan inventointina ensisijaisesti kaavoitusta varten. Erikseen suoritettiin myös kaivosalueen ja muutamien yksittäisten rakennuskohteiden inventointi.

Näin saatiin koko asuin- ja kaivosalueen osalta selkeä käsitys rakennuskannan säilyneisyydestä. Samalla alueesta tallentui "ajan kuva" jota vasten voitiin tarkastella alueen rakentumista ja jota voidaan käyttää alueen uuden kehityksen suunnannäyttäjänä rakennuskulttuurin näkökulma säilyttäen.

Historiallisessa merkityksessä Oravikosken taajamalla on mielenkiintoinen ja vaiherikas menneisyys johon mahtuu erityyppistä yritystoimintaa. Yritystoiminta alueella jatkuu tänäkin päivänä.

Alueen rakennuskanta on hyvin alkuperäisyytensä säilyttäneitä ja valtakunnallisesti merkittäväksi sen tekee nimenomaisesti säilynyt kokonaisuus kaivostoimintaan liittyneine rakennuksineen.

Maisemallisesti ja sijaintinsa puolesta Oravikoski on vetovoimainen asuinalue jota sen rakennuskulttuuri tukee.

Kaivostoiminnan päättymisen jälkeen myös monilla Oravikosken alueen kaivosrakennuksilla oli purku-uhka. Suurelta osin aktiivisen kansalais-toiminnan ansiosta säilyneet rakennukset edustavat nykyisellään kansallista perintöä joka kannattaa säilyttää myös tuleville polville.

SUOMEN RAKENNUSKULTTUURIN YLEISLUETTELO

KOHDEINVENTOINTILOMAKE

1. Lääni Kirjataan lääni jossa kohde sijaitsee
2. Kunta Kirjataan kunta jossa kohde sijaitsee
3. Kohde Kirjataan kohteen nimi (yleensä tilan/talon nimi)
4. Kylä / Rekisterinumero Tieto lyötyy tonttirekisteriotteesta (kaavoittamaton alue)
5. Kaup.osa / Kortteli / Tontti Tieto lyötyy tonttirekisteriotteesta (kaavoitettu alue / kaupunki)
6. Kohdetyyppi Maatila, kirkko, koulu tms. käyttötarkoituksen mukaan
7. Peruskartta / Koordinaatit Kohteen sijainti numeraalisesti
8. Osoite Kohteen osoite
9. Omistaja ja omistajan osoite Omistajan nimi
Omistajan osoite (ei välttämättä sama kuin kohteen osoite)

10. RAKENNUKSEN KUVAUS

Rakennus	Tähän kirjataan rakennuksen numero jos useampia rakennuksia
Nykyinen käyttö	Käyttötarkoitus nyt (esim. asuinrakennus, kesäasunto, varasto tai tyhjä)
Alkuperäinen käyttö	Käyttötarkoitus johon rakennus on rakennettu (esim. puimala)
Rakennusaika	Valmistumisvuodeksi kirjataan alkuperäisen rakennuksen valmistumisvuosi
Suunnittelija	Nimi ja titteli
Kerrosluke	Kirjataan varsinaiset käyttökerrokset (ei kellaria tai ullakkoa)
Perusta	Perustusten materiaali/rakennustapa (esim. nurkkakivet, kivimuuraus tai betoni)
Runko	Rakennuksen pääasiallinen runkorakenne (esim. hirsi, tolppa, betoni, luonnonkivi)
Kattomuoto	Rakennuksen pääasiallinen kattomuoto (esim. satula, mansardi, pulpetti)
Kate	Rakennuksen katemateriaali (esim. pelti, tiili, huopa)
Vuoraus	Rakennuksen pääasiallinen ulkoseinien vuoraustapa ja –materiaali (esim. pystyrimalauta, vaaka-/pystyponttilauta, tiili, luonnonkivi)
Ulkovärit: Seinät Listat Ikkunat Katto Perustus	Seinäpintojen vallitseva väri (voi olla kahtakin väriä) Tarkoittaa ikkuna- ja nurkkalistoja (ns. tehosteväripaikkoja) Tarkoittaa ikkunoiden ulospäin näkyvien osien väriä (esim. valkoinen, ruskea, harmaa) Tarkoittaa katon pääasiallista väriä (ei listoituksia) Jos perustusten näkyvä (sokkeli) osa maalattu tai käsitelty
Kunto	Silmämääräisesti ulkopuolelta suoritettu arvio rakennuksen kunnosta vertailukohtana muu alueen vastaava rakennuskanta. Kiinnitetään huomiota mm. rakennuksen ryhtiin, seinien suuruuteen, vesikattoon, piippuun, julkisivupintojen ja ikkunoiden kuntoon, sokkeleiden kuntoon ja yleisilmeeseen.
Eriyispiirteet	Mikäli rakennuksessa on joku ulkoinen tekijä joka halutaan erityisesti otettavan huomioon erityisenä, myönteisenä tekijänä (esim koristeleikkaukset kattotuolien päissä).

11.

RAKENNUSHISTORIA

Rakennuksen historiaa on sen omistuksen historia päälinjojen mukaan. Yleisesti ottaen pyritään selvittämään kohteen syntyhistorian tärkeimmät vaiheet (maatilat) ja yksittäisissä talokohteissa rakennuttaja ja rakentaja. Viittaukset vanhoihin asiapaperihin tai karttoihin tarkentavat kohteen historiallista paikkaa mikäli sitä halutaan myöhemmin tarkastella. Rakennuksessa suoritettut muutokset, lisäykset ja poistot sekä materiaali- tai tilamuutokset tapahtuma-aikoineen auttavat selvittämään tarvittaessa mahdollisesti käytetyt materiaalit ja työtavat. Mikäli työntekijöistä on säilynyt tietoa, niin se olisi hyvä tallentaa osana paikkakunnan rakentamisen historiaa (on ollut lukuisia kiertäviä erikoistyöntekijöitä, mm. kivimiehet). Tilakeskuksessa tapahtuneet rakennusten siirrot ja jo purettujen rakennusten tai rakennusosien selvittäminen auttaa hahmottamaan tilannetta jossa kohde joskus on ollut ja miksi se tänään on tällainen. Nykyisen tilanteen kuvaaminen päälinjoilla tallentaa tarkasteluhetken tilanteen myöhempiä aikoja varten.
12.

LÄHIYMPÄRISTÖ

Kuvataan kohteen sijainti ympäristöönsä nähden. Maastossa olevat maamerkit tai kiinnekohdat (purot, pellot, merkittävät puut tms.) auttavat kohteen sitomista paikkaansa. Ympäristössä ja kohteessa olevat rakennukset tai rakennelmat on hyvä mainita, samoin tiet ja niiden laatu. Mahdollisesti jo poistuneet lähiympäristötekijät (esim. omenatarha) voidaan mainita. Tässä tietoa voidaan kirjata myös kohteesta (liitteeksi) tehtävään sijaintipiirrookseen jossa kohdetta kuvataan valitulla tarkkuudella.
13.

SÄILYMISEDELLYTYKSET

Kohteen säilymisen ratkaisee osaltaan käyttötarkoitus, omistajien ikä ja voimavarat sekä halukkuus korjauksiin/laajennuksiin/purkamiseen. Myös mahdolliset suojelumääärykset vaikuttavat kohteen säilymisedellytyksiin.
14.

LUETTELOINTIPERUSTE

Arvioidaan kohteen merkittävyys suhteessa muihin vastaaviin kohteisiin ja kohteeseen itseensä. Kuuluuko juuri tämä kohde mukaan juuri näiden joukkoon. Perusteita voivat olla paikallisesti merkittävä/tavanomainen, valtakunnallisesti merkittävä tai maisemallisesti/historiallisesti merkittävä. Yleisesti ottaen kaikki rakennettu tulisi inventoida ja oman aikansa rakennetun kulttuuriperinnön edustajina.
15.

Rakennushistoriallinen

Rakennuksen rakentamistapaan / rakentamisen yleiseen historiaan liittyvä luettelointiperuste
16.

Historiallinen

Rakennuksen paikalliseen tai valtakunnallisen historiaan liittyvä tapahtuma, henkilö tai käyttötarkoitus
17.

Maisemallinen

Maisemakokonaisuuteen liittyvä peruste jolloin kohteen merkitys tarkasteltavalle alueelle on riittävä (voi tarkoittaa myös pienaluetta)
18.

OTE PERUSKARTASTA TAI ASEMAPIIRROS

Molempi parempi, kaavoitetulla alueella olevan kohteen kaavamerkinnät tulisi merkitä. Kohteen asemapiirrookseen voidaan merkitä lähialueella olevat merkittävät tekijät (esim. kiviaidat, puut tms.). Jo mahdollisesti purettujen rakennusten paikat ja rakennusten siirtoja edeltäneet sijaintipaikat kertovat kohteen aikaisemmista vaiheista.
19.

POHJAPIRROS TAI TIETOJA SISÄTILOISTA

Piirros voi olla vapaamuotoinen (haetaan yleensä huonejärjestystä rakennustyyppin/-tavan selvittämiseksi). Sisätilojen osalta voi kirjata mm. uunit, tai muut erikoisuudet/alkuperäisinä säilyneet osat ellei niitä ole mainittu jo rakennushistoriakohdassa.
20.

VALOKUVAT

Valokuvia pyritään ottamaan kaikilta ulkoseiniltä suoraprojektiona ja pääjulkivusta viistokuvana. Kattomuodot ja rakennuksen mittasuhteet on hyvä saada valokuvissa esiin (tarpeeksi kaukaa). Näiden lisäksi maisemakuva jossa näkyy sisäanajotien suhde päärakennukseen ja ympäristöön. Mahdollisesti otettavat detaljikuvat tärkeimmistä kohteista ovat eduksi (esim. harvinaiset listoitukset, seinämalaukset tms). Alkuperäiset kuvat säilytetään inventoinnin teettäjän toimesta.
21.

LÄHTEET

Mainitaan kaikki kirjalliset lähteet ja asiaperit joista tietoa on korttiin kerätty.
22.

LIITTEET

Liiteluettelo (alkuperäisen materiaalin säilytyspaikka tulisi mainita)
23.

SUULLISTA TIETOA ANTANEET

Mainitaan henkilöt jolta on saatu suullista tietoa (ajankohta jos useita henkilöitä eri aikoina).
24.

LOMAKKEEN TÄYTTÄJÄ, PÄIVÄYS

PäiväysTarkastelun suorittaja / suorittajat

Tästä sivusta alkaen olisi tarkoitus laittaa inventointiluettelo, kunhan se lopulliseksi valmistuu Aulin ja Sirpan työskentelyn jäljiltä.

Sivumäärä n. 8

KIRJALLISUUTTA RAKENNUSKULTTUURISTA KIINNOSTUNEILLE

Leppävirran historia, osat 1 ja 2

Leppävirran kirja

Rakennuskulttuurin luettelointi, julkaisu 15

Rakennettu kulttuuriympäristö,

Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset
ympäristöt

Kansallismaisema

Pohjois-Savon kulttuurihistorialliset

rakennussuojelukohteet

Kuopion läänin pappiloiden toimenpideohjelma

Museovirasto

Museovirasto 1993

Ympäristöministeriö 1993

Kuopion museo, Pohjois-Savon seutukaavaliitto 1977

Helena Björk 1994

Pohjois-Savon muisti (museot verkossa)

www.pohjois-savonmuisti.fi

Pohjois-Savon ympäristökeskus / kuntakortit

www.ymparisto.fi

Museoviraston korjauskortisto

www.nba.fi/korjauskortit

Talotohtori, Rakentajan pikkujättiläinen

Panu Kaila, WSOY Helsinki 2003

Kevät toi maalarin, Perinteinen ulkomaalaus

Panu Kaila, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2000

Talo kautta aikojen, Julkisivujen historia

Kaila-Pietarila-Tomminen, Rakentajain Kustannus Oy, Helsinki 1987

Talo kautta aikojen, Kiinteän sisustuksen historia

Heikkinen-Heinämies-Jaatinen-Kaila-Pietarila, Rakentajain Kustannus Oy, Helsinki 1989

Kuistit ja verannat

Hans Mårtensson, Teppo Korhonen, RAK Rakennusalan Kustantajat 1995

Suomalainen talonpoikaistalo

Kolehmainen-Laine, Helsinki 1979

Puurakentamisperinne

Alfred Kolehmainen, 1998

Lisäksi kannattaa tutustua myös paikallisesta rakennuskulttuurista kertoviin kyläkirjoihin, joita Leppävirralla on tehty lähes jokaisesta kylästä.